

Umiejętność 1.8 - Rozpoznawanie Liczb Wymiernych

Umiejętność wymaga: 1.1 1.2

Definicja Liczb Wymiernych

- **Liczby Wymierne:** Są to liczby, które można wyrazić jako iloraz dwóch liczb całkowitych, gdzie mianownik jest różny od zera. Oznaczamy je symbolem Q .
- **Postać Liczby Wymiernej:** Każda liczba wymierna może być zapisana w postaci $\frac{a}{b}$, gdzie a i b są liczbami całkowitymi, gdzie $b \neq 0$.

Przykłady Liczb Wymiernych

- **Proste Ułamki:** Przykłady liczb wymiernych to: $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{-5}{6}$, 2 (jako $\frac{2}{1}$), 0 (jako $\frac{0}{1}$).
- **Liczby Całkowite jako Wymierne:** Każda liczba całkowita jest również liczbą wymierną, ponieważ można ją zapisać jako ułamek o mianowniku równym 1 (np. 4 jako $\frac{4}{1}$).

Cechy Liczb Wymiernych

- **Rozwinięcie Dziesiętne:** Rozwinięcie dziesiętne liczby wymiernej jest albo skończone, albo okresowe.
- **Porządek na Osi Liczbowej:** Liczby wymierne są uporządkowane na osi liczbowej i pomiędzy każdymi dwoma różnymi liczbami wymiernymi można znaleźć nieskończoną liczbę innych liczb wymiernych.

Jak Rozpoznać Liczby Wymierne

- **Ułamki i Dzielenie:** Jeśli liczba może być zapisana w formie ułamka $\frac{a}{b}$ (gdzie a i b są całkowite i $b \neq 0$) jest liczbą wymierną.
- **Rozwinięcie Dziesiętne (patrz Um. 1.10):** Sprawdzenie, czy rozwinięcie dziesiętne liczby jest skończone lub okresowe, co sugeruje, że liczba jest wymierna.

Liczby Wymierne w Postaci Okresowej

- **Rozwinięcia Okresowe:** Liczby wymierne, które nie mają skończonego rozwinięcia dziesiętnego, są liczbami okresowymi. Oznacza to, że po pewnym miejscu w rozwinięciu dziesiętnym zaczyna się powtarzać pewien cykl cyfr. Na przykład, liczba $\frac{1}{3}$ ma rozwinięcie dziesiętne $0.(3)$, gdzie cykl "3" powtarza się w nieskończoność.
- **Jak rozpoznać liczbę wymierną w postaci okresowej:**
  - * Jeśli rozwinięcie dziesiętne liczby jest okresowe, to liczba ta jest wymierna.
  - * Każdą liczbę wymierną można zapisać w postaci ułamka zwykłego $\frac{a}{b}$, gdzie a i b są liczbami całkowitymi, a $b \neq 0$.
- **Przykłady Liczb Wymiernych w Postaci Okresowej:**
  - * $\frac{2}{3} = 0.(6)$ (cykl "6" powtarza się).
  - * $\frac{7}{11} = 0.(63)$ (cykl "63" powtarza się).
  - * $\frac{1}{7} = 0.(142857)$ (cykl "142857" powtarza się).
- **Dlaczego liczby wymierne mają rozwinięcie okresowe?:**
  - * Rozwinięcie okresowe wynika z tego, że w procesie dzielenia liczby a przez b (gdzie $\frac{a}{b}$ to liczba wymierna), w pewnym momencie reszty zaczynają się powtarzać. To prowadzi do powstania okresowego cyklu cyfr w rozwinięciu dziesiętnym.

Zadanie 1

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$\sqrt{4}, \quad \frac{5}{7}, \quad \pi, \quad 2.5, \quad \sqrt{2}$$

Zadanie 2

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$0.5, \quad \frac{11}{3}, \quad e, \quad 1.414213\dots, \quad -\frac{8}{4}$$

Zadanie 3

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$0.(6), \quad \sqrt{9}, \quad \frac{22}{7}, \quad 0.1428464839439434838457\dots, \quad -\sqrt{3}$$

Zadanie 4

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$2, \quad \frac{1}{\sqrt{2}}, \quad 3.75, \quad \sqrt{5}, \quad -\frac{4}{2}$$

Zadanie 5

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$\frac{7}{4}, \quad 0.999\dots, \quad \sqrt{16}, \quad 2.333\dots, \quad \frac{0}{5}$$

Zadanie 6

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$\frac{-6}{9}, \quad 3.(7), \quad \frac{4}{0}, \quad 1.25, \quad \sqrt{10}$$

Zadanie 7

Które spośród podanych liczb są wymierne?

$$\frac{3}{4}, \quad \sqrt{7}, \quad 4.5, \quad -\frac{5}{6}, \quad 0.(01)$$

Odpowiedzi

Zadanie 1

Wymierne: $\sqrt{4} = 2$, $\frac{5}{7}$, 2.5 .

Zadanie 2

Wymierne: 0.5 , $\frac{11}{3}$, $-\frac{8}{4} = -2$.

Zadanie 3

Wymierne: $0.(6)$, $\sqrt{9} = 3$, $\frac{22}{7}$.

Zadanie 4

Wymierne: 2 , 3.75 , $-\frac{4}{2} = -2$.

Zadanie 5

Wymierne: $\frac{7}{4}$, $0.999\dots$, $\sqrt{16} = 4$, $2.333\dots$, $\frac{0}{5} = 0$.

Zadanie 6

Wymierne: $\frac{-6}{9}$, $3.(7)$, 1.25 .

Zadanie 7

Wymierne: $\frac{3}{4}$, 4.5 , $-\frac{5}{6}$, $0.(01)$.